

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Навчально-науковий інститут права
Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права

«До захисту у ЕК допустити»
Завідувач кафедри
інтелектуальної власності та
інформаційного права
д.ю.н., доц. Кодинець А.О.

(підпис)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Правові
засади формування та функціонування**

студента 2 року навчання ОР «Магістр»

групи ІТ-право

заочної форми навчання

Спеціальність: 081 «Право»

ОПП «Інтелектуальна власність»

Сологуб Вікторії Вікторівни

Науковий керівник :

к.ю.н., асистент кафедри інтелектуальної

власності та інформаційного права

Каращук Оксана Олександрівна

ЗМІСТ

Магістерське завдання	3
Календарний план	4
Анотації роботи та список ключових слів	6
Перелік умовних скорочень.....	9
ВСТУП.....	10
I. ОСНОВНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	14
1.1. Хронологія створення.....	14
1.2. Повноваження та юрисдикція	20
1.2.1. Адміністративні справи, пов'язані з інтелектуальною власністю, які мають розглядатися Судом з питань інтелектуальної власності	22
1.2.2. Митні спори, пов'язані з правами інтелектуальної власності	23
1.2.3. Податкові спори, пов'язані з правами інтелектуальної власності	26
II. ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	30
2.1. Конкурс на зайняття посад суддів у Вищому спеціалізованому суду з питань інтелектуальної власності	30
2.2. Відбір до Апеляційної палати ВСПВ	33
2.3. Незакінчені процедури при відборі суддів	35
2.4. Внутрішнє функціонування : спеціалізація та кількість суддів	37
III. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	40
3.1. Світова тенденція до посилення судової спеціалізації у сфері інтелектуальної власності.....	40
3.2. Аналіз правових та організаційних аспектів функціонування судів інтелектуальної власності у європейських країнах.....	41
3.3. Міжнародні органи захисту прав інтелектуальної власності.....	46
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ЗАТВЕРДЖЕНО :
Науковий керівник :

к.ю.н. асистент кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Каращук Оксана Олександрівна
«__» _____ 2022 року

Магістерське завдання

студента 2 року навчання ОР «Магістр», групи ІТ-право,
навчально-наукового інституту права, заочної форми навчання,

Сологуб Вікторії Вікторівни

1. **Тема роботи:** Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Правові засади формування та функціонування;
2. **Термін подання роботи науковому керівникові:** до 11 листопада 2022 року;
3. **Робота виконується на базі:** ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
4. **Теоретичне завдання:** аналіз спеціальної юридичної літератури, законодавства України, дослідження правової доктрини, судової практики;
5. **Практичне завдання:** розгляд та аналіз правових засад формування та функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності;
6. **Сфера застосування результатів роботи:** наукова діяльність, навчальний процес, правотворчість, правозастосовча діяльність;
7. **Завдання вручено студентові:** 10 серпня 2022 року.

ЗАТВЕРДЖЕНО :
Науковий керівник :

к.ю.н. асистент кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Каращук Оксана Олександрівна
«__» _____ 2022 року

Календарний план

студента 2 року навчання ОР «Магістр», групи ІТ-право,
навчально-наукового інституту права, заочної форми навчання,

Сологуб Вікторії Вікторівни

Тема роботи: Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Правові засади формування та функціонування

№	Види робіт	План	Фактично
1.	Розробка плану роботи та погодження його з науковим керівником	до 10.08.2022	03.10.2022
2.	Підбір і опрацювання джерел : наукової літератури, нормативних актів та судової практики за темою роботи	до 11.11.2022	15.10.2022
3.	Підготовка першого розділу роботи	до 11.11.2022	22.10.2022
4.	Підготовка другого розділу роботи	до 11.11.2022	27.10.2022
5.	Підготовка третього розділу роботи	до 11.11.2022	03.11.2022

6.	Підготовка вступу та висновків до роботи, анотацій та фінальне оформлення	до 11.11.2022	10.11.2022
7.	Доопрацювання роботи на підставі зауважень наукового керівника	до 11.11.2022	11.11.2022
8.	Отримання відгуку наукового керівника на роботу	до 18.11.2022	17.11.2022
9.	Подання роботи на кафедру	до 12.12.2022	11.12.2022

Анотації роботи та список ключових слів

Анотація. Захист прав інтелектуальної власності є ключовим елементом належного функціонування системи інтелектуальної власності та ринку в цілому. Завданням спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності є забезпечити відповідний захист таких прав, покращити правову та судову систему країни та забезпечити виконання Україною міжнародних зобов'язань. Метою даної кваліфікаційної роботи є аналіз створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, засад та етапів його створення, юрисдикції та процесу відбору суддів, порівняння з аналогічними судами в інших країнах та формування висновків щодо вдосконалення функціонування суду.

Ключові слова. Вищий суд з питань інтелектуальної власності, захист прав інтелектуальної власності, судова реформа, конкурс на зайняття посад суддів, юрисдикція суду з інтелектуальної власності.

Annotation. Protection of intellectual property rights is a key element of the proper functioning of the intellectual property system and the market in general. The task of the specialized court on intellectual property is to ensure appropriate protection of such rights, to improve the legal and judicial system of the country and to ensure that Ukraine fulfills its international obligations. The purpose of this qualification work is to analyze the creation of the High Court of Intellectual Property, the principles and stages of its creation, jurisdiction and the process of selection of judges, comparison with similar courts in other countries and the formation of conclusions on improving the functioning of the court.

Keywords. High Court on Intellectual Property, protection of intellectual property rights, judicial reform, competition for the positions of judges, jurisdiction of the court on intellectual property.

Anmerkung. Der Schutz der Rechte an geistigem Eigentum ist ein Schlüsselement für das reibungslose Funktionieren des Systems des geistigen Eigentums und des Marktes im Allgemeinen. Aufgabe des Fachgerichts für geistiges

Eigentum ist es, einen angemessenen Schutz dieser Rechte zu gewährleisten, das Rechts- und Justizsystem des Landes zu verbessern und sicherzustellen, dass die Ukraine ihren internationalen Verpflichtungen nachkommt. Ziel dieser Qualifikationsarbeit ist es, die Gründung des Obersten Gerichts für geistiges Eigentum, die Grundsätze und Phasen seiner Gründung, die Zuständigkeit und das Verfahren zur Auswahl der Richter zu analysieren, einen Vergleich mit ähnlichen Gerichten in anderen Ländern anzustellen und Schlussfolgerungen zur Verbesserung der Funktionsweise des Gerichts zu ziehen.

Schlüsselwörter. Oberstes Gericht für geistiges Eigentum, Schutz der Rechte an geistigem Eigentum, Justizreform, Wettbewerb um Richterstellen, Zuständigkeit des Gerichts für geistiges Eigentum.

Розширена анотація. Робота присвячена правовому регулюванню та засадам функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Судова реформа 2016 року розпочала процес його створення, який досі триває, хоча був майже повністю зупинений у 2017 році. У роботі розглядається готовність української правової та судової системи до запуску суду, питання урегульованості його діяльності та необхідності створення, повноважень та юрисдикції, розглянуто проблеми при його створенні та запропоновано шляхи для їх вирішення.

В рамках кваліфікаційної роботи здійснено аналіз Закону України «Про судоустрій і статус суддів», норм Господарського процесуального кодексу, законопроекту «Про Вищий спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності», а також наукових висновків щодо перспектив формування та діяльності суду. Враховано міжнародний досвід функціонування аналогічних судів із розгляду спорів з питань інтелектуальної власності, порядок судового захисту спорів з питань інтелектуальної власності та вимоги до суддів у різних країнах. Досліджено процес добору суддів до Вищого суду України з питань інтелектуальної власності та проаналізовано пропозиції щодо вдосконалення вимог до посади судді цього суду.

У першому розділі розглядаються теоретичні аспекти діяльності суду : на яких засадах сформовано суд, аналіз нормативних актів, що регулюють його діяльність та хронологія його створення; розглянуто конкретні проблеми стосовно юрисдикції суду, зокрема стосовно спорів, які мають суміжну з інтелектуальною власністю специфіку. Надано висновки щодо необхідних змін для врегулювання спірних юрисдикцій.

Другий розділ присвячений практичним проблемам утворення суду : чому процес досі незавершений, які етапи були виконані та які ще підлягають завершенню, детально проаналізовано конкурс на посаду суддів, їх майбутню кількість та необхідну спеціалізацію.

Третій розділ містить порівняльну інформацію щодо успішно функціонуючих судів з питань інтелектуальної власності у інших країнах, порівняння здійснено в контексті питань, які виникли у процесі утворення українського суду. Запропоновано шляхи вдосконалення на основі міжнародного досвіду.

Висновки виділяють основні проблеми, які мають бути вирішені в процесі запуску суду, можливі способи їх вирішення та загальні рекомендації стосовно його майбутнього функціонування.

Перелік умовних скорочень

ВККС – Вища кваліфікаційна комісія суддів України

ВОІВ – Всесвітня організація інтелектуальної власності

ГК України – Господарський кодекс України

ГПК України – Господарський процесуальний кодекс України

КАСУ – Кодекс про адміністративне судочинство України

ЄС – Європейський союз

ЄСП – Єдиний патентний суд

ЗУ – закон України

ІВ – інтелектуальна власність

КМУ – Кабінет Міністрів України

Суд, Вищий суд, Суд ІВ, ВСП, ВСПІВ – Вищий спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності

ТРИПС - Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності

Укрпатент – Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»

ЦК України – Цивільний кодекс України

ЦПК України – Цивільний процесуальний кодекс України

ВСТУП

В роботі розглядається актуальні питання створення, правового статусу та діяльності Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності в Україні: , механізм його функціонування, процес відбору суддів та повноваження суду, його місце у судовій системі України. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності – це невід’ємна та важлива частина сучасної судової реформи, та ефективний крок до покращення функціонування судової системи загалом та систем захисту інтелектуальної власності.

Об’єктом дослідження кваліфікаційної роботи є Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є правові засади формування та функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

Метою дослідження є встановлення результатів та готовності створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності на підставі аналізу процесу створення Суду: нормативних актів, що регулюють його діяльність, міжнародної практики та наукових джерел.

Дослідженням цього питання займалися такі науковці у сфері інтелектуальної власності, як Ірина Арістова, Крістіна Резворович, Ельвіра Сидорова, Лілія Нестерчук, Ірина Кислицина Микола Потоцький, Марія Захаренко, Ніна Кучерук, Роман Куйбіда, Роман Смалюк, Світлана Пархомчук та Тетяна Пашковська.

Щоб відповісти на питання необхідності та актуальності створення Суду з питань інтелектуальної власності, потрібно розібрати проблеми, які виникають сьогодні при вирішенні цієї категорії спорів.

По-перше, це юрисдикція. Спори розглядаються в цивільних, господарських та адміністративних судах. Кожен суд має власні підстави для оскарження. Час від часу виникають складні претензії та суперечки з різними суб’єктами. І виникає питання: до якого суду потрібно звертатися? Іноді питання

суперечливі, наприклад при виборі суду для визнання охоронного документа недійсним. На практиці це досить часто означає ситуацію неоднакового застосування судами спеціальних законів та різної тривалості судового розгляду справ. Через об'єктивні чинники, пов'язані з кількістю справ, які надходять до суду, господарські суди розглядають справи швидше, а черги на розгляд справ у загальних судах (зокрема розташованих у столиці) досить великі. Як наслідок, сторони процесу можуть зазнати часових і фінансових витрат, якщо вони звернуться до неправильної юрисдикції.

По-друге, досвід суддів. На мій погляд, спори повинні розглядати спеціалізовані судді, які постійно займаються розглядом спорів щодо інтелектуальної власності. Тому що для того, щоб правильно оцінити випадок і прийняти правильне рішення, потрібен достатній час роботи в даній сфері та досвід. З розширенням доказування в судовому процесі виникає об'єктивна потреба в якісній оцінці множини доказів, які наводяться учасниками процесу. За таких умов інтелектуальна спеціалізація судді є основною вимогою для отримання якісного та належним чином обґрунтованого судового рішення.

По-третє, це єдність практики. Періодично виникають суперечливі рішення судів за одними і тими ж позовами. Як наслідок, виникає проблема передбачуваності судових рішень та правильної оцінки шансів сторін перед зверненням до суду. Також є процедурні моменти, які слід належним чином вирішити. Наприклад, експертиза та призначення експертів залежно від предмета спору, оцінка доказів, процедури поводження з електронними доказами тощо.

Вищий суд інтелектуальної власності є судом, створення якого є об'єктивною вимогою часу задля покращення системи захисту об'єктів інтелектуальної власності. Протягом багатьох років Україна входить до числа країн світу, де найбільше порушуються права на об'єкти інтелектуальної власності. У квітні 2018 року США навіть призупинили Загальну систему преференцій на 155 видів українських товарів через порушення прав

інтелектуальної власності. З 2012 року Україна перебуває в пріоритетному списку спостереження згідно зі Спеціальним звітом 301, підготовленим Офісом торгового представника США.

Щодо безпосередньої ситуації в Україні, то згідно зі статистичною інформацією, опублікованою на сайті державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності»¹ у Річних звітах, кількість заявок на об'єкти інтелектуальної власності, які надходять до установи, з кожним роком зростає. Так у 2015 році вони отримали 47 817, у 2016 році – 51 561, у 2017 році – 53 458, у 2018 році – 54 785, у 2019 році – 57 190, у 2020 році – 46 034, у 2021 – 49 135 заявки. Основну кількість поданих заявок складають заявки на реєстрацію торговельних марок, кількість реєстрацій винаходів та промислових зразків тим часом зменшується.

Таблиця 1. Надходження заявок на об'єкти промислової власності

Об'єкти промислової власності	2017	2018	2019	2020	2021
Винаходи	3 864	3 829	3 762	3 198	3 393
Корисні моделі	9 300	9 259	8 549	5 269	4 425
Промислові зразки	2 480	3 042	2 679	2 026	1 838
Торговельні марки	37 817	38 652	42 194	35 539	39 472
<i>за національною процедурою</i>	<i>30 183</i>	<i>30 900</i>	<i>33 736</i>	<i>27 895</i>	<i>31 351</i>
<i>за міжнародною процедурою</i>	<i>7 634</i>	<i>7 752</i>	<i>8 458</i>	<i>7 644</i>	<i>8 121</i>
Географічні зазначення	4	3	6	2	7

Отже, у зв'язку зі збільшенням кількості об'єктів інтелектуальної власності та угод, пов'язаних з інтелектуальною власністю, неминуче зростає і кількість пов'язаних з ними спорів.

Створенням Вищого суду з питань інтелектуальної власності Україна приєднається до світової практики розгляду справ з питань інтелектуальної власності у спеціалізованому суді, оскільки такі суди є майже у 90 країнах світу. Хоча вони були створені в різних правових, економічних, культурних та історичних системах та реаліях, цілі створення судів однакові – посилити

¹ Офіційний сайт Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності». Доступ : <https://ukrpatent.org/uk/articles/statistics>

спеціалізацію суддів саме у справах інтелектуальної власності, забезпечити однаковість практики та передбачуваність судових результатів. а також зменшити ризики судової помилки з метою забезпечення належного рівня охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Отже, Вищий суд з питань інтелектуальної власності в Україні вкрай потрібен для української судової системи. Це буде великим успіхом для сфери інтелектуальної власності та її зацікавлених сторін (суддів, адвокатів, експертів). Ми зможемо подолати вищезазначені проблеми та рухатися до передбачуваності судових рішень як основної складової реалізації принципів законності та змагальності сторін. Початок роботи Верховного Суду з питань інтелектуальної власності також дозволить підвищити якість розгляду справ, розвинути єдину судову практику, а також значно скоротити тривалість розгляду спорів.

I. ОСНОВНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Хронологія створення

В цьому підрозділі розглядається хронологія подій, що передували створенню Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні. Вперше ідея створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності була офіційно висунута в Указі Президента України "Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні" від 2001 року. Зокрема, в рамках комплексу заходів, спрямованих на посилення захисту прав інтелектуальної власності, передбачалося проаналізувати можливість створення спеціалізованого патентного суду.

Цьому передувало віднесення України до "Пріоритетних іноземних країн" у рамках Спеціальної доповіді США № 301.² До цього переліку потрапляють країни, які найбільше порушують права інтелектуальної власності та мають недосконале законодавство у сфері інтелектуальної власності. Україна потрапила до цього переліку через "постійну неспроможність вжити ефективних заходів проти значного рівня піратства на оптичних носіях та запровадити адекватне та ефективне законодавство у сфері інтелектуальної власності".³ За оцінками американської індустрії звукозапису, через це вона втрачає понад 200 млн. дол. щорічно. З точки зору дотримання прав інтелектуальної власності держава отримала найгірший рейтинг через виробництво та експорт найбільшої кількості піратських дисків.

У 2001 році Україна приєдналася до Римської конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26 жовтня

² Список "Пріоритетних іноземних країн" США.
https://ustr.gov/archive/Document_Library/Press_Releases/2001/March/Ukraine_Designated_as_Priorit

³ Роман Куйбіда та Роман Смалюк, "Звідки взявся і куди зник IP-суд? " (2019) Реанімаційний Пакет Реформ
<https://rpr.org.ua/news/zvidky-vziavsia-i-kudy-znyk-ip-sud/> доступний 6 листопада 2021 року

1961 року, Договору ВОІВ про авторське право, підписаного в Женеві 20 грудня 1996 року, та Договору ВОІВ про виконання і фонограми, підписаного в Женеві 20 грудня 1996 року, а у 2002 році - до Женевського акта Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків, підписаного в Женеві 2 липня 1999 року, та Договору про патентне право, підписаного в Женеві 1 червня 2000 року. Указом також було передбачено опрацювання питання щодо створення спеціалізованого патентного суду.⁴ Таким чином, можна констатувати, що питання про створення спеціалізованого патентного законодавства формально було порушено ще у 2001 році.

У той же час, ідеї щодо розвитку спеціалізації у сфері ІВ в українських судах почали формуватися у вигляді підготовки суддів на початку 2000-х років. Метою такої підготовки було забезпечення однакової підготовки суддів, які працюють у різних судах, у сфері інтелектуальної власності. Хоча лише невелика частина суддів пройшла таку підготовку, вона, тим не менш, мала позитивний вплив на якість рішень, і це особливо помітно в господарських судах. Подальші кроки були зроблені у 2003 році, коли у Вищому господарському суді України було створено спеціалізовані судові палати, включаючи створення палати з розгляду спорів, пов'язаних з інтелектуальною власністю.⁵

Однак до 2016 року питанню створення в Україні окремого спеціалізованого судового органу з питань інтелектуальної власності не було приділено достатньої уваги. 2 червня 2016 року Верховна Рада України ухвалила два закони, які започатковують поточну судову реформу. Перший з них вніс зміни до положень Конституції України, що стосуються правосуддя.⁶ Другий закон - Закон "Про судоустрій і статус суддів" - змінив саму судову систему.

Ці закони започаткували докорінну трансформацію української судової системи та відправлення правосуддя в цілому. Новий Закон "Про судоустрій та

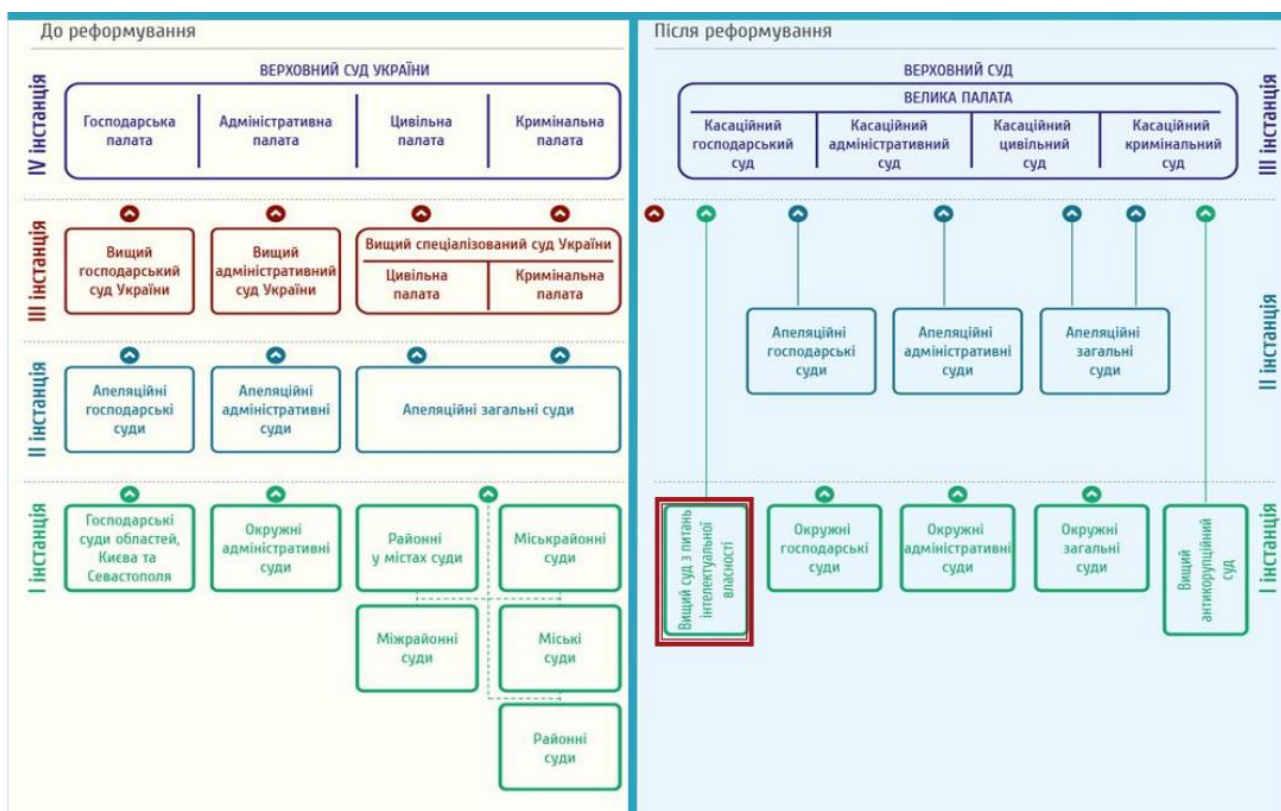
⁴ Указ Президента України № 285/2001, 2001 р.).

⁵ Наказ Вищого господарського суду "Про утворення судових палат у Вищому господарському суді України", 2003, N 18.

⁶ Закон України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" 2016, 1401-VIII

статус суддів" - це докорінна перебудова судової системи України. Серед іншого, він вносить суттєві зміни до структури та юрисдикції Верховного Суду та створює два нових спеціалізованих суди, включаючи Суд з питань інтелектуальної власності. Останній, відповідно до Закону про судоустрій, мав бути створений протягом 12 місяців з дня набрання чинності Законом, тобто у вересні 2017 року.

Таблиця 2. Порівняння судової системи України у розрізі судової реформи.

У пояснювальній записці до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 30 травня 2016 року зазначалося, що створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності відповідає позитивному досвіду європейських країн і дасть можливість швидко та якісно розглядати спори, віднесені до його юрисдикції, висококваліфікованими суддями відповідної спеціалізації⁷.

29 вересня 2017 року Президент України видав Указ № 299/2017 «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності», а 30 вересня 2017

⁷ Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про судоустрій і статус суддів", 2016

року Комісія вищих кваліфікаційних судів України оголосила конкурс на заміщення 21 вакантної посади в ньому. Таким чином, створення спеціалізованого суду мало на меті (1) вирішити низку проблемних питань у сфері інтелектуальної власності, які тривалий час стримували розвиток відносин інтелектуальної власності; (2) підвищити стандарти захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Незважаючи на створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності як один із доказів прогресу у цій сфері, Торговий представник США не змінив позицію України, і держава залишилася у "Priority Watch List". Таке рішення було обґрунтовано повільним прогресом України у цьому напрямку.⁸

У листопаді 2019 року закон, ініційований президентом Володимиром Зеленським, припинив повноваження всіх членів ВККС і розпочав новий процес формування ВККС за участю міжнародних експертів. Відтак було зупинено конкурсні процедури на заміщення посад в Вищому суді з питань інтелектуальної власності. Фактично з того часу процес створення Вищого суду призупинений.

13 лютого 2020 року відповідно до ст. 147 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" створено нову юридичну особу - Вищий суд з питань інтелектуальної власності, про що внесено запис до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань України. Місцезнаходження нової юридичної особи - м. Київ. Станом на сьогодні проводяться інші заходи, спрямовані на забезпечення необхідних дій для належного початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності та представлення суду як органу державної влади, у відносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами.

⁸ Міжнародний альянс інтелектуальної власності (ІПА) Special 301 report, 2019

Також до останніх подій щодо утворення Вищого суду відноситься розробка спеціального законопроекту щодо суду. Так, 29.12.2021 було зареєстровано проект закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності» зареєстровано у проекті № 6487 Верховної Ради.

Основні положення проекту №6487 :

- Вищий суд з питань інтелектуальної власності (ВСП) є постійно діючим спеціалізованим судом у системі судустрою України.

- Судочинство та юрисдикція Верховного Суду з питань інтелектуальної власності визначаються ГПК України.

- ВСПВ здійснює правосуддя щодо захисту порушених або оспорюваних прав інтелектуальної власності та законних інтересів, гарантованих Конституцією України, законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

- Територіальна юрисдикція (підсудність) Вищого суду з питань інтелектуальної власності поширюється на всю територію України.

ВСПВ має такі повноваження:

- здійснює правосуддя у справах, віднесених законом до його юрисдикції, як суд першої та апеляційної інстанцій;

- аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику у справах, віднесених до його юрисдикції, інформує про результати узагальнення судової практики Верховний Суд;

- готує пропозиції щодо вдосконалення законів та інших нормативно-правових актів, які стосуються організації та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті;

- може з'ясовувати думку органів, організацій та осіб, які мають теоретичні й практичні знання у сфері інтелектуальної власності;

- здійснює інші повноваження, визначені законом.

Розроблення такого законопроекту є поступовим кроком до початку функціонування Суду, оскільки хоча процедура відбору суддів була призупинена, окрім цього залишилось багато невирішених питань щодо діяльності та функціонування суду. Відповіді на ці питання : щодо кола повноважень, юрисдикції, процесуального регулювання – якраз і містяться у робленому законопроекті. Наразі він пройшов перше читання та є замороженим у Верховній Раді, оскільки питання порядку денного зайняті військовими пріоритетами.

На круглому столі Комітету Національної асоціації адвокатів України з інтелектуальної власності також підтверджувалась необхідність функціонування Суду на підставі спеціального закону. НААУ підтримує доцільність розроблення закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності», який би визначив засади його організації та діяльності, спеціальні вимоги до суддів та гарантії їх діяльності.⁹

У липні 2022 року Голова Верховного Суду Всеволод Князєв наголосив, що в Україні необхідно повернутися до створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Про це він сказав у зв'язку із заходами щодо виконання вимог, які ЄС висуває до України як країни-кандидата щодо судової реформи. Зокрема, йдеться про вимогу посилити захист прав інтелектуальної власності на території України.

Князєв нагадав, що у 2019 році почалися процедури відбору та створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, але після розпуску Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС) ці процедури були закриті, і цей суд цього не зробив. встановлено день. «Тому я вважаю, що ми повинні актуалізувати наші зусилля і після створення Верховного суду чи будь-якого іншого органу, який

⁹ Публікація «Доцільність розроблення закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності», який би визначив засади його організації та діяльності, спеціальні вимоги до суддів та гарантії їх діяльності.» Микола Потоцький. Закон і Бізнес. - https://zib.com.ua/ua/147073-varto_pamyatati_pro_cili_yakih_mi_pragneмо_dosyagti_stvoryuy.html

може бути створений у ході реформи, ми повинні зайнятися питанням створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності», – сказав Князєв.¹⁰

1.2. Повноваження та юрисдикція

Однією з основних причин створення Суду з питань інтелектуальної власності в Україні є зосередження всіх спорів у сфері інтелектуальної власності (крім кримінальних справ) в одному суді, який би розглядав їх суддями, що мають достатні знання та досвід у цій сфері для забезпечення високої якості судового розгляду.

Якщо місце Вищого суду з питань інтелектуальної власності в системі судів визначається Законом України "Про судоустрій і статус суддів", то компетенція цього судового органу визначається відповідними положеннями Господарського процесуального кодексу України. Так, відповідно до ч. 2 ст. 20 ГПК України, до його підвідомчості віднесено розгляд справ з питань інтелектуальної власності, а саме:

(1) справи у спорах щодо винаходу, корисної моделі, промислового зразка, торговельної марки (знака для товарів і послуг), комерційного найменування та інших об'єктів права інтелектуальної власності, у тому числі права попереднього користування;

(2) справи у спорах, пов'язаних з реєстрацією, обліком прав інтелектуальної власності, визнанням недійсними, продовженням дії, достроковим припиненням дії патентів, свідоцтв, інших актів, що засвідчують або на підставі яких виникають ці права, або порушують ці права чи пов'язані з ними законні інтереси;

(3) справи про визнання торговельних марок добре відомими;

¹⁰ Інтерв'ю Всеволода Князева. Укрінформ. 2022 рік. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3515959-vsevolod-knazev-golova-verhovnogo-sudu.html>

(4) справи у спорах, що стосуються авторських і суміжних прав, у тому числі у спорах, пов'язаних з колективним управлінням майновими правами автора і суміжними правами;

(5) справи у спорах, пов'язаних з укладенням, зміною, розірванням та виконанням договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та комерційної концесії;

(6) справи у спорах, що виникають з відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання знака або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду товару; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України з питань, визначених цим пунктом.

Справи у певних категоріях спорів Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає як суд першої інстанції. Судові рішення, прийняті Вищим судом з питань інтелектуальної власності, переглядаються Апеляційною палатою в апеляційному порядку.

На перший погляд, перелік справ, які підпадають під юрисдикцію Суду, охоплює всі можливі спори у сфері інтелектуальної власності. Більше того, формулювання цього положення, а саме, що Суд з питань інтелектуальної власності "розглядає справи, пов'язані з майновими правами інтелектуальної власності, *зокрема*", означає, що перелік справ, зазначений у ГПК, не є вичерпним. Це означає, що Суд з питань інтелектуальної власності може розглядати справи, які прямо не зазначені в ГПК, якщо ці справи пов'язані з інтелектуальною власністю.

У той же час, справи, які прямо не згадані в цьому положенні, можуть бути віднесені до юрисдикції інших судів. Це стосується, наприклад, справ, в яких однією зі сторін є суб'єкт владних повноважень. Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства будь-який публічно-правовий спір з приводу

рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень належить до виключної юрисдикції адміністративних судів.¹¹

Навіть якщо рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень стосуються ІВ, публічно-правовий характер спору виходить на перший план. Однак слід зазначити, що оскільки Суд з питань інтелектуальної власності ще не розпочав свою діяльність і розглянуті положення ще не застосовувалися, цей аналіз наразі має теоретичний характер. .

У наступних розділах будуть розглянуті справи, які прямо не згадуються в ГПК України і які було б доцільно передати на розгляд Суду з питань інтелектуальної власності. Роз'яснення щодо таких справ та включення їх до переліку спорів, які підпадають під юрисдикцію Суду, сприятиме забезпеченню високої якості судових рішень у всіх справах у сфері інтелектуальної власності.

1.2.1. Адміністративні справи, пов'язані з інтелектуальною власністю, які мають розглядатися Судом з питань інтелектуальної власності

Існує низка адміністративних справ, пов'язаних з ІВ, які вимагають поглиблених знань у сфері права ІВ. Ці справи наразі розглядаються адміністративними судами і навряд чи будуть передаватись на розгляд Суду з питань інтелектуальної власності після початку його діяльності, якщо про це прямо не зазначено в ГПК України. Це пов'язано з тим, що, як зазначалося вище, такі спори мають публічно-правовий характер, оскільки виникають з публічно-правових відносин за участю державного органу та з приводу його діяльності.

Оскільки ці спори належать до виключної юрисдикції адміністративних судів, то той факт, що вони також пов'язані з інтелектуальною власністю, не є достатньо вагомою підставою для передачі спору на розгляд до Суду з питань інтелектуальної власності. Однак, спори у сфері інтелектуальної власності такого роду часто вимагають від суду аналізу об'єкта спору, обсягу прав

¹¹ Кодекс адміністративного судочинства, стаття 19(1)

правовласника, дотримання процедури реєстрації прав інтелектуальної власності та інших аспектів, які потребують знань у сфері інтелектуальної власності.

На відміну від суддів Суду ІВ, судді адміністративних судів, як правило, не мають спеціальної підготовки та необхідної кваліфікації для належної оцінки таких питань. Тому це значно ускладнює аналіз справ, що здійснюється суддями адміністративних судів, і може призвести до прийняття помилкових рішень. Тому, можливо, доцільніше передавати такі спори на розгляд Суду з питань інтелектуальної власності.

1.2.2. Митні спори, пов'язані з правами інтелектуальної власності

Ця категорія спорів стосується оскарження рішень митних органів, які наразі віднесені до юрисдикції адміністративних судів. Одним з видів таких спорів є спори, в яких митний орган вже здійснив митне оформлення товарів, а власник прав інтелектуальної власності згодом виявив, що такі товари можуть порушувати його права інтелектуальної власності.

Аналіз у таких справах зосереджується на оцінці товарів, розмитнених митним органом, та на тому, чи порушують вони права правовласника на об'єкти інтелектуальної власності. Іншими словами, спір не стосується процедури оформлення товарів або повноважень митного органу. Основне питання, яке має розглянути суд у цьому спорі - чи було порушено право інтелектуальної власності, про яке йдеться, а це потребує знань у галузі права інтелектуальної власності.

Інша категорія пов'язана з реєстрацією об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі. Це спеціальна процедура, спрямована на запобігання ввезенню на територію України або вивезенню з неї товарів, які можуть порушувати права інтелектуальної власності. Правовласник, який має підстави вважати, що його права інтелектуальної власності порушуються (або можуть бути порушені) при переміщенні товарів через митний кордон України,

має право звернутися із заявою про реєстрацію такого об'єкта права інтелектуальної власності у митному реєстрі.¹²

Після реєстрації об'єкта в такому митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності митні органи вживають заходів щодо забезпечення захисту цих прав інтелектуальної власності.¹³ Зокрема, у разі подання третьою особою митної декларації на товари, щодо яких є підозра, що вони порушують права інтелектуальної власності, включені до реєстру, митні органи можуть тимчасово призупинити митне оформлення таких товарів.¹⁴

У разі відмови у включенні певного об'єкта права інтелектуальної власності до митного реєстру правовласник може оскаржити його в судовому порядку. Оскільки в такому випадку оскаржуватиметься рішення митного органу, тобто характер спору буде публічно-правовим, то такий спір буде підпадати під юрисдикцію адміністративних судів. Однак, як і у випадку з попередньою категорією справ, вирішення таких спорів потребує детального аналізу права інтелектуальної власності.

Зокрема, суд повинен буде оцінити об'єкт, щодо якого подається заявка на реєстрацію; чи існують патенти та свідоцтва на торговельні марки, які підтверджують реєстрацію; чи існує інший правовласник, який оскаржує ці патенти та свідоцтва на торговельні марки; чи є достатні підстави для відмови у включенні об'єкта, що охороняється, до реєстру, тощо. Такі справи вимагають ретельного аналізу питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю, а також глибокого розуміння законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Деякі справи цієї категорії можуть бути досить складними. Наприклад, у 2018 році Дніпропетровський окружний адміністративний суд розглянув спір, пов'язаний із зареєстрованим промисловим зразком. Зокрема, власник промислового зразка "Humana" (№ 29851, виданий у 2015 році) звернувся до

¹² Митний кодекс України 2012, 4495-VI, ст. 398(2)

¹³ Там саме, ст.398(5)

¹⁴ Там саме, ст.399.

митного органу з проханням внести цей зразок до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності за розділом "дитяче харчування, розфасоване для роздрібної торгівлі".

Митним органом було відмовлено у задоволенні клопотання, пояснивши, що даний промисловий зразок зареєстровано за 32 класом МКТП "графічні символи та логотипи, текстурні малюнки, орнаменти" і що правова охорона, яка надається за цим зареєстрованим зразком, поширюється лише на логотипи і не поширюється на будь-які інші товари, у тому числі на дитяче харчування, розфасоване для роздрібної торгівлі.

Власник промислового зразка оскаржив це рішення, у зв'язку з чим суд мав встановити обсяг правової охорони зареєстрованого промислового зразка, а саме, чи поширюється він на дитяче харчування, розфасоване для роздрібної торгівлі.

Під час судового засідання митний орган, який виступав відповідачем, також повідомив суду, що відповідно до міжнародної реєстрації у 2007 році торговельна марка "HUMANA" охороняється в Україні, в тому числі щодо дитячого харчування. Більше того, під час розгляду цієї справи власник цього знака подав позов до цивільного суду про визнання недійсним промислового зразка "Humana" (№ 29851), який згодом був визнаний недійсним цивільним судом. Адміністративний суд відмовив у задоволенні позову власника промислового зразка з цих підстав.¹⁵

Однак, якби промисловий зразок не був оскаржений, адміністративному суду необхідно було б дослідити його на предмет визначення обсягу охорони, яку він надає, та встановити, чи була відмова у включенні промислового зразка до митного реєстру правомірною. Таким чином, цей спір ґрунтувався на праві інтелектуальної власності, а не на митних процедурах. Як наслідок, якщо оцінка справи вимагає знання та застосування права інтелектуальної власності, то таку

¹⁵ Дніпропетровський окружний адміністративний суд, рішення у справі № 804/576/16. 2018 рік.

справу доцільніше передавати на розгляд до Суду інтелектуальної власності, а не до адміністративних судів.

1.2.3. Податкові спори, пов'язані з правами інтелектуальної власності

В Україні всі податкові спори підпадають під юрисдикцію адміністративних судів. Проте в деяких випадках податкові питання тісно переплітаються з правом інтелектуальної власності і саме останнє стає первинним для вирішення спору. Це стосується, наприклад, справ щодо роялті.

Податковий кодекс визначає роялті як платіж, отриманий як винагорода за використання або надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності.¹⁶ Згідно з українським законодавством, операції з виплати роялті не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість (ПДВ).¹⁷ Це означає, що компанія, яка отримує роялті, не зобов'язана сплачувати ПДВ з суми такого роялті.

Однак, спори щодо того, чи є платіж роялті, часто виникають, коли компанія отримує або сплачує винагороду, але, в результаті податкової перевірки податковий орган вирішує, що цей платіж не є роялті, а тому вимагає від компанії сплатити ПДВ. Відповідно, компанія може оскаржити це рішення в суді.

Хоча (як зазначалося вище) ці спори вважаються податковими, основними питаннями є не податкові питання, а питання, пов'язані з правами інтелектуальної власності. Суду необхідно буде визначити, чи є об'єкт платежу захищеним правами інтелектуальної власності; чи відноситься фактичне використання цього об'єкта до виду використання, за який сплачується роялті; і чи володіє одержувач роялті правами інтелектуальної власності, які захищають цей об'єкт.

У таких спорах знання податкового права буде другорядним, оскільки для вирішення цієї справи необхідні знання права інтелектуальної власності, а не

¹⁶ Податковий кодекс України 2010 року, 2755-VI, стаття 14(1)(225)

¹⁷ Там саме, ст. 196(1)(6).

податкового права. Податковий кодекс містить певні додаткові норми, що стосуються роялті. Прикладом однієї з таких норм є те, що до складу роялті не включаються платежі за право на розповсюдження примірників програмної продукції без права на їх відтворення.¹⁸

Однак і в цьому випадку суд повинен проаналізувати договір з метою визначення змісту прав за договором. Тільки після встановлення всіх питань, пов'язаних з правами інтелектуальної власності, суд зможе зробити висновок, чи є платіж роялті і, відповідно, звільняється від сплати ПДВ.

Судова практика в Україні містить значну кількість справ, які вимагають від адміністративних судів аналізу податкових спорів, пов'язаних з інтелектуальною власністю, при обмеженому знанні або відсутності знань про неї. Така необізнаність у сфері інтелектуальної власності часто призводить до того, що адміністративні суди не можуть правильно вирішити спір.

Прикладом цього є справа, пов'язана з постачанням програмної продукції.¹⁹ Підприємство здійснювало постачання програмної продукції шляхом продажу побутової техніки з ключем активації такого програмного забезпечення. За результатами перевірки податковий орган вирішив, що винагорода за такі операції підлягає оподаткуванню ПДВ, оскільки товариство продає ключ активації до програмного продукту, а не сам програмний продукт.

Адміністративний суд першої інстанції зазначив, що хоча операції з постачання програмних продуктів, за якими передається право власності на об'єкти права інтелектуальної власності, звільняються від оподаткування ПДВ, в даному випадку не відбулося передачі права власності споживачам. Фактично було передано право на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Також було встановлено, що у фіскальних чеках зазначено назву проданого

¹⁸ Податковий кодекс України 2010 року, 2755-VI, ст. 14(1)(225)

¹⁹ Дніпропетровський апеляційний адміністративний суд, рішення 72890364 (2018) у справі № 804/4301/17.

товару як "ключ активації", а не "програмний продукт". Тому суд дійшов висновку, що ці операції є об'єктом оподаткування ПДВ.

В апеляційному порядку апеляційний адміністративний суд дійшов протилежного висновку та вирішив, що електронний ключ активації є невід'ємною складовою програмного продукту та забезпечує його функціональність. Тому факт продажу лише "коду активації" не підтверджено доказами.

Судом встановлено, що незважаючи на те, що у фіскальних чеках невірно визначено найменування поставленого товару ("ключ активації" замість "програмний продукт"), ключ активації є невід'ємною складовою прикладної програми, яка забезпечує використання функціональних можливостей певних версій програми. Таким чином, він є програмною продукцією у розумінні Податкового кодексу України, а тому не є об'єктом оподаткування ПДВ.

Цей приклад чітко показує, що в таких справах питання права інтелектуальної власності мають вирішальне значення при визначенні суті справи. Дійсно, спори щодо роялті є різноманітними і можуть включати питання, пов'язані з іншими аспектами податкового права. Однак, якщо суть податкового спору стосується права інтелектуальної власності, суду може бути дуже складно дійти правильного висновку без знання права інтелектуальної власності. Тому такі справи більше підходять для розгляду Судом з питань інтелектуальної власності, а не адміністративними судами.

Отже, проаналізувавши основні засади регулювання вищого суду з питань інтелектуальної власності, можна зробити висновок, що суд ще повністю не готовий до реального запуску.

По- перше, це нормативні питання щодо відсутності спеціального закону, який буде регулювати його діяльність (по аналогії з Вищим антикорупційним судом України). Хоча сам законопроект уже розблений, однак пройшов лише перше читання у Верховній Раді, та був поставлений на паузі у лютому 2022 року. Тож необхідна доробка та затвердження цього проекту.

По-друге, це процесуальні питання щодо суміжних з інтелектуальною власністю справ, які підпадають під розгляд у судах інших юрисдикцій (адміністративний та цивільний суди). Для цього потрібна практика самого суду з питань ІВ та адміністративних судів, та на її основі доробка повноважень суду, викладених у ст.20 ГПК України.

II. ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Конкурс на зайняття посад суддів у Вищому спеціалізованому суду з питань інтелектуальної власності

Наприкінці вересня 2017 року президент своїм указом створив ВСПВ, а наступного дня Вища кваліфікаційна комісія суддів (ВККС) оголосила конкурс на 21 вакантну посаду в суді. Судді зі стажем роботи на посаді судді 3 роки, патентні повірені зі стажем роботи 5 років, адвокати зі стажем представництва інтересів у судах у сфері права інтелектуальної власності не менше 5 років або особи із зазначеним загальним стажем не менше 5 років. змогли взяти участь у конкурсі.

Потенційні учасники конкурсу мали подати документи на участь у конкурсі у грудні 2017 року. Як і у випадку з конкурсами до Верховного та Антикорупційного Верховного Суду, у найскладніших умовах подачі документів опинилися кандидати, які не є суддями, а в даному випадку адвокатами та патентними повіреними.

На відміну від суддів, для яких достатньо надати копію трудової книжки як підтвердження професійного стажу, для адвокатів та патентних повірених необхідно було підтверджувати кожен рік професійної діяльності шляхом подання копій відповідних договорів, документів, що підтверджують виконання, оформлення цих договорів (наприклад, судових рішень, процесуальних документів – для юристів, заяв про реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності – для патентних повірених), а також документів про доходи від адвокатської/патентно-повіреної діяльності.

Всього в конкурсі прийняли участь 234 особи, з них комісією було прийнято 219 кандидатів, у тому числі 206 суддів, 6 патентних повірених, 5 адвокатів та 2 особи з накопиченим стажем. Цілком ймовірно, що підвищений інтерес суддів

до цього суду ґрунтувався не на мотивації працювати в ньому, а на бажанні швидше скласти кваліфікаційний іспит, який мають скласти всі судді в рамках очищення суддівського корпусу. Але з часом це затягнулося. Очікувалося, що в рамках конкурсу це оцінювання відбуватиметься швидше і судді зможуть отримати бонус у вигляді більшої зарплати, навіть якщо вони не переможуть.

Комісія продовжила розгляд питання погодження з грудня 2017 року на початок липня 2018 року, тобто більш ніж на півроку. Наприклад, під час створення Вищого антикорупційного суду, Вищий антикорупційний суд вирішив усі питання щодо допуску кандидатів трохи більше ніж за місяць.

Після цього учасники конкурсу проходили спеціальну перевірку, яка полягала в отриманні інформації про них від уповноважених органів (наприклад, про освіту, досвід роботи, майновий стан, відсутність судимості). З липня по вересень 2018 року комісія розглядала результати спецтестування та приймала рішення про допуск учасників до кваліфікаційного оцінювання в рамках конкурсу. З 219 кандидатів залишилося 210.

Конкурс до ВСПВ проходив за звичайним порядком формування нових судів, який використовувався під час повторного відбору суддів Верховного Суду та відбору суддів Вищого антикорупційного суду (за винятком залучення міжнародних експертів). Зокрема, в рамках конкурсу учасники мали скласти іспит на правові знання, виконати практичне завдання (складання судового рішення за матеріалами модельної справи, етап «Іспит»), тестування з психологом. та інтерв'ю з членами ВККС.

Комісія вирішила виконати як тестові, так і практичні завдання в один день – 3 жовтня 2018 року. Для проходження тесту учасник повинен був набрати не менше 54 балів (60% від максимальної кількості балів, тобто 90) і взяти участь у списку 84 претендентів з найвищим балом (по чотири особи на кожну вакансію).

Із 210 допущених до іспиту кандидатів склали лише 148. Замість 84 до виконання практичного завдання було допущено 86 кандидатів, оскільки кандидати на 82-86 місцях набрали однакову кількість балів.

Далі учасники виконували практичне завдання, яке завершувало «тестовий» етап. За результатами іспиту учасник може продовжити участь у конкурсі, якщо набере загальну суму 126 балів і поповнить список із 63 кандидатів, які набрали найвищий бал за цей рівень (по три на кожну вакансію). Після виконання практичного завдання 63 кандидати продовжили участь у конкурсі.

У грудні 2018 року учасники, які пройшли етап «екзаменування», пройшли психологічне тестування, яке складалося з відповідних тестів та співбесіди з психологом. У рамках тесту визначався рівень логічного, вербального, абстрактного мислення кандидатів, стійкість мотивації до праці, емоційна стійкість, стресостійкість тощо.

З липня по вересень 2019 року члени ВККС проводили співбесіди з учасниками відбору. Співбесіда складалася з обговорення з кандидатом попередньої професійної діяльності, майнових питань, обставин, які можуть свідчити про його нечесність, висновку/інформації Громадської ради доброчесності (ГРД), результатів психологічної експертизи. За результатами співбесіди визначаються переможці конкурсу, адже з 1000 балів, які учасник може набрати під час конкурсу, йому під час співбесіди можна оцінити максимум 790 балів (210 балів – це максимальна кількість). балів під час фази «Іспит»).

За даними ВККС, 21 кандидатом ДКСУ надала висновки про невідповідність критеріям доброчесності та професійної етики, з яких 2 висновки ДКСУ згодом скасувала за заявами кандидатів.

За наявною інформацією, щодо 5 кандидатів співбесіди з висновками не проводились, щодо 1 кандидата припинено участь у відборі та для 13 кандидатів оголошено перерву для прийняття рішення за результатами оцінки відповідності.

Відповідно до інформації на веб-сайті Комісії результати співбесід такі:

- щодо 47 кандидатів - оголошено перерву для прийняття рішення за результатами оцінювання кваліфікації на посаду суд ВСПВ;

- не завершено/не проведено співбесіди з 13 кандидатами;
- 2 конкурсанта припинили участь у конкурсі;
- Зупинено кваліфікаційне оцінювання для 1 кандидата.

Тобто Верховний суд ще не завершив відбір суддів до першої інстанції ВСПВ.

2.2. Відбір до Апеляційної палати ВСПВ

У новій редакції Господарського процесуального кодексу України передбачено, що апеляційна палата діє у складі ВСПВ для перегляду рішень цього суду першої інстанції. У жовтні 2018 року Верховний Суд України оголосив конкурс на 9 вакантних посад суддів Апеляційної палати.

У жовтні-листопаді 2018 року потенційні учасники мали подати необхідні документи для участі у конкурсі. За даними ВККС, заявки подали 97 кандидатів, з них допущено лише 57.

Відбір суддів Апеляційної палати відбувається за подібною процедурою добору суддів першої інстанції ВСПВ. Наприкінці квітня 2019 року допущені до конкурсу учасники пройшли тестування на знання законодавства (всього 50 осіб), а ті з них, хто успішно пройшов тестування (38), наступного виконували практичне завдання.

Комісія ще не визначила та не оголосила результати виконання практичного завдання. Кількісні показники за результатами конкурсного відбору до Вищого суду з питань інтелектуальної власності України та Апеляційної палати новоствореного органу наведено в таблиці 3.

Таблиця 3. Результати конкурсу до Вищого суду з питань інтелектуальної власності України та Апеляційної палати

Індикатор	Відбір суддів до першої інстанції	Відбір суддів до Апеляційної палати
Претенденти, які подали заявки на участь у конкурсі	234	97
Претенденти, які були допущені до участі в конкурсі	210	57
Абітурієнти, які пройшли анонімне письмове тестування в рамках першого етапу оцінювання "Іспит"	86	68
Кандидати, які успішно пройшли перше кваліфікаційне оцінювання "Іспит"	63	-
Проведення співбесіди в рамках кваліфікаційного оцінювання	13	Не передбачено
Перевірка практичних завдань, виконаних під час іспиту за лініями оцінка кваліфікації	Не передбачено	-

Джерело : таблиця сформована з використанням даних офіційного веб-сайту Вищої кваліфікаційної комісії суддів щодо результатів проведення конкурсу до Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Апеляційної палати цього суду

2.3. Незакінчені процедури при відборі суддів

Аналіз статусу тендеру для ВСПІВ показує, що на даний момент ще не завершено наступні процедури:

Таблиця 4. Незакінчені процедури при відборі суддів.

Добір до першої інстанції ВСПІВ	Добір до Апеляційної палати ВСПІВ
<ul style="list-style-type: none">✘ проведення колегіями ВККС співбесід з 13 кандидатами;✘ проведення пленарних засідань комісії щонайменше щодо 13 кандидатів з висновками ГРД;	<ul style="list-style-type: none">✘ перевірка практичного завдання;✘ визначення результатів етапу "Іспит" та переліку кандидатів, які продовжать участь у конкурсі;✘ проведення психологічного тестування кандидатів;✘ проведення співбесід за результатами дослідження досьє;✘ проведення пленарних засідань щодо кандидатів з висновками ГРД
<ul style="list-style-type: none">✘ визначення переможців конкурсу та внесення відповідних рекомендацій до Вищої ради правосуддя (ВРП);✘ розгляд ВРП рекомендацій ВККС та внесення подання Президентіві України про призначення на посади суддів;✘ видання Президентом України указу про призначення на посади суддів та приведення призначених осіб до присяги.	

У листопаді 2019 року закон, ініційований президентом Володимиром Зеленським, припинив повноваження всіх членів ВККС і розпочав новий процес формування ВККС за участю міжнародних експертів. Незважаючи на те, що закон не містить згадки про ВСПІВ, це надовго затримає створення цього судового органу. Розпуск ВККС має кілька наслідків:

- Проведення конкурсу повністю призупиняється до формування нового складу ВККС (на це законом було передбачено 90 днів, але цей термін уже вичерпаний);
- Оскільки ВККС не завершила співбесіди з багатьма кандидатами та не визначила переможців конкурсу до першої інстанції ВСПІВ, новий склад комісії, швидше за все, проведе повторну співбесіду з усіма кандидатами, оскільки нові

члени комісії просто не зможуть виставити бали за оцінювання особам, з якими вони не проводили співбесіди;

- Оскільки ВККС не затвердила результати виконаного практичного завдання та не визначила кандидатів, які успішно склали розділ «Іспит» у процесі відбору до Апеляційної палати ВСПВ, новий склад комісії принаймні перегляне практичну роботу учасників.

Варто також зазначити, що новий закон визначив, що акти ВККС тепер мають затверджуватися ВРП (за винятком регламенту). Тобто новий склад Комісії має розробити, а ВРП затвердити нові порядки проведення іспиту, оцінювання, конкурсу. Власне, нові ВККС та ВРП можуть суттєво змінити умови конкурсу чи його окремих етапів, через що конкурс доведеться ледь не повторювати.

Щодо відновлення самої ВККС. ВККС не працює вже майже три роки та з метою поновлення її роботи створена Конкурсна комісія, яка добре кандидатів на посади членів ВККС на засадах прозорого конкурсу. Комісією оголошено конкурс на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Приймання заяв на участь розпочалось з 4 лютого 2022 року і мало тривати до 4 березня 2022 року, та було призупинено через російську агресію і поновлено 15 липня 2022 року. До участі у конкурсі були допущені правники-громадяни України, що мають вищу юридичну освіту, стаж професійної діяльності у сфері права не менше 15 років, володіють державною мовою та відповідають критеріям доброчесності та професійної компетентності.

Конкурсна комісія з добору кандидатів на посади членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (Конкурсна комісія ВККС) на своєму офіційному засіданні, яке відбулося в режимі онлайн 6 жовтня 2022 року, затвердила перелік кандидатів, які беруть участь у конкурсі на зайняття посади члена ВККС. Конкурс на посади членів ВККС зібрав найбільшу кількість

бажаючих на одне місце у порівнянні із попередніми конкурсами, що проходили у судовій владі – майже 19 осіб на одне вакантне місце.²⁰

Портрет кандидата на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

2.4. Внутрішнє функціонування : спеціалізація та кількість суддів

У конкурсі на зайняття посад у Вищому спеціалізованому суді з інтелектуальної власності спочатку було оголошено посаду 21 судді. Але згодом кількість була збільшена до 30, з яких 9 – це кількість суддів Апеляційної палати цього суду.

Проте залишається побоювання, що механізм функціонування нового суду буде надто далеким від ідеального.

Найбільше занепокоєння викликає переважаючий відсоток участі в конкурсі діючих суддів і дуже широка юрисдикція нового суду. Багато суддів, які беруть участь у конкурсі, не мають практичного досвіду розгляду таких специфічних справ, як спори щодо прав інтелектуальної власності. Більшість конкурсантів – діючі судді місцевих судів загальної юрисдикції, які ніколи не розглядали господарські чи цивільні справи щодо об'єктів ІВ.

²⁰ Офіційний сайт Вищої ради правосуддя. Режим доступу : <https://hcj.gov.ua/news/u-konkursi-na-posady-chleniv-vyshchoyi-kvalifikaciyanoi-komisiyi-suddiv-ukrayiny-bere-uchast>

Наприклад, Федеральний патентний суд Німеччини налічує близько 120 суддів. Більше половини з них мають вищу освіту в галузі природничих наук або в галузі технологій і є «технічно» підготовленими. Ці судді мають чітку спеціалізацію та входять до 27 колегій (сенатів) – питання торгових марок і сортів рослин розглядаються різними судьями. 26 суддів має Федеральний патентний суд Швейцарії. Однак населення Швейцарії становить 8,5 млн осіб. Україна – близько 40 млн. Німеччина – близько 90 млн.

Тому, виходячи з досвіду інших європейських країн, 30 суддів, без чіткого розподілу за спеціалізаціями, для ефективної роботи суду буде недостатнім.

Водночас рівень конкуренції у 10 кандидатів на 1 вакантне місце у Вищому суді з питань інтелектуальної власності дає надію, що будуть відібрані найбільш висококваліфіковані спеціалісти, які зможуть швидко освоїти особливості судочинства у сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності. Зменшення середньої кількості справ на одного суддю має також підвищити рівень «занурення в деталі» майбутніх суддів суду інтелектуальної власності.

В Україні не так багато справ з патентних спорів та інших спорів щодо прав інтелектуальної власності – в середньому близько двох сотень спорів на рік. У середньому на колегію суддів першої інстанції виходить близько 29 справ на рік. Це важко назвати великим навантаженням. Але раніше багато спорів розглядалися на рівні палати Мінекономіки та Антимонопольного комітету.

Крім того, розуміючи часові рамки судового розгляду та низьку довіру до судової системи в цілому, багато компаній та фізичних осіб відкинули ідею подання позову. Зростання швидкості та якості розгляду справ у суді ІВ призведе до потоку справ щодо інтелектуальної власності, які накопичилися за попередні роки. А ті, хто або намагався домовитися, або закривав очі на порушення, підуть до суду шукати справедливості. Наприклад, німецький суд ІВ у 2016 році отримав на розгляд понад 1,6 тисячі нових справ, у 2017 році – понад 1,5 тисячі.

Суд ІВ викликає більше питань, ніж відповідей. Ясно лише одне – початок роботи суду з інтелектуальної власності стане переломним моментом для всього сектору прав інтелектуальної власності в Україні.

Таким чином, суд ІВ дійсно зіштовхнувся з багатьма проблемами при запуску, і найбільша з них – це розпуск ВККС, яка так і не затвердила обраних кандидатів на посади суддів. Більше того, новостворена в подальшому ВККС не зможе швидко завершити процедуру добору суддів, оскільки не буде затверджувати оцінювання, яке проводилось іншим складом комісії. І навіть в результаті успішного запуску суду – залишаються питання до необхідної кваліфікації та кількості суддів, необхідних для якісного врегулювання спорів у сфері інтелектуальної власності.

III. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

3.1. Світова тенденція до посилення судової спеціалізації у сфері інтелектуальної власності

В умовах економіки, заснованої на знаннях, роль інтелектуальної власності стає все більш важливою. Протягом останніх десятиліть охорона ІВ зазнала значних трансформацій. Вони включають, з одного боку, розширення видів продукції та технологій, які можуть бути захищені правами ІВ, а з іншого - зміщення акцентів у бік гармонізації стандартів охорони та захисту прав на міжнародному рівні.²¹ До останнього можна віднести прийняття Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС),²² яка ознаменувала початок нової ери захисту прав інтелектуальної власності на глобальному рівні. Зі збільшенням обсягів світової торгівлі захист прав інтелектуальної власності та їх ефективне забезпечення набуває все більшого значення.²³ Якщо власники ІВ не мають можливості швидко та економічно ефективно захистити свої права з передбачуваним результатом, цінність та переваги таких прав суттєво знижуються, а їх вплив на економічне зростання зменшується.

Створення добре функціонуючих механізмів захисту прав ІВ вважається надзвичайно важливим, оскільки вони сприяють створенню середовища, в якому ІВ може виконувати свою роль стимулювання інновацій, забезпечуючи справедливі вигоди як для власників, так і для користувачів ІВ.²⁴

Тому створення надійної системи захисту прав ІВ, важливим елементом якої є ефективна судова система, є однією з ключових політичних цілей у багатьох

²¹ Світовий банк, "Права інтелектуальної власності та економічний розвиток" (WDP 412, Дискусійний документ) 2000.

²² Угода СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, Марракеська угода про заснування Світової організації торгівлі, Додаток 1С, 15 квітня 1994 року.

²³ Міжнародна асоціація юристів, "Міжнародне дослідження спеціалізованих судів та трибуналів з питань інтелектуальної власності" (2007 р.)

²⁴ ВОІВ, "Виховання поваги до інтелектуальної власності" <<https://www.wipo.int/enforcement/en/>>, дата перегляду: 6 листопада 2021 року

юрисдикціях. Переваги запровадження спеціалізованої судової системи з питань ІВ все більше визнаються у всьому світі через економічне значення та правові складнощі, пов'язані з правами ІВ, що зумовлені постійним технологічним прогресом.

Багато країн або вже створили²⁵ або розглядають можливість запровадження різних форм спеціалізованого судочинства, включаючи Великобританію, Німеччину, Францію, Нідерланди та США. Дослідження, присвячене спеціалізованим судовим органам з питань ІВ, показало, що їх створення сприяє кращому розумінню та обізнаності з питаннями, пов'язаними з ІВ, а також "зменшує кількість судових помилок та знижує судові витрати, що потенційно призводить до більшої ефективності судової системи, послідовності та більшої передбачуваності результатів розгляду справ".²⁶ Це також є сигналом для зацікавлених сторін, що уряд розглядає ІВ як важливу сферу для захисту.

3.2. Аналіз правових та організаційних аспектів функціонування судів інтелектуальної власності у європейських країнах

Дослідження особливостей створення українського суду з питань інтелектуальної власності, визначення його правового статусу, з'ясування ключових аспектів діяльності цього органу насамперед потребують встановлення правових та організаційних аспектів функціонування такого органу в провідних європейських країнах. При цьому варто зазначити, що захист прав у сфері інтелектуальної власності у більшості європейських країн належить до компетенції патентних судів.

Так, у **Німеччині** діє Федеральний патентний суд (Bundespatentgericht), який був заснований 1 липня 1961 року. При цьому, до створення Бундеспатентгеріхту рішення експертних секцій та відділів Патентного відомства ФРН щодо реєстрації або чинності об'єктів промислової власності

²⁵ Міжнародна торгова палата, "Вирішення спорів щодо інтелектуальної власності" (Звіт) ICC 2016.

²⁶ Міжнародний інститут інтелектуальної власності та Відомство США з питань патентів і торговельних марок, "Дослідження спеціалізованих судів з питань інтелектуальної власності" ІПІ та USPTO 2012, 1.

могли переглядатися лише апеляційними палатами. Бундеспатентгеріхт розташований у Мюнхені та перебуває у віданні Федерального міністерства юстиції (офіційний веб-сайт Бундеспатентгеріхт). До компетенції Бундеспатентгеріхту належить вирішення питань про надання правових охоронних документів (патент, торговельна марка, корисна модель, топографія, промисловий зразок, право на певний вид рослин) або про відмову в реєстрації права власності. На підставі апеляційної скарги або заяви Бундеспатентгеріхт може скасувати прийняте рішення про надання права власності на об'єкт інтелектуальної власності шляхом його відкликання або анулювання.

Рішення у справах про недійсність патентів у першій інстанції належить до компетенції Федерального патентного суду (Bundespatentgericht), а у другій інстанції - до компетенції Федерального суду²⁷. Суддівський склад Федерального патентного суду (Bundespatentgericht) складається з 120 суддів. Відповідно до положень Основного закону ФРН, Закону про судоустрій Німеччини²⁸, судді Федерального патентного суду є незалежними і можуть діяти в межах, визначених законом. Існують поняття матеріальної та особистої незалежності суддів. Матеріальна незалежність полягає в тому, що при прийнятті рішень судді не пов'язані жодними інструкціями чи рекомендаціями. Особиста незалежність полягає у неможливості звільнення або відсторонення судді від посади без схвалення такого рішення іншими суддями. Дисциплінарний нагляд за суддями здійснюється лише за умови, що не порушується принцип їх незалежності.

У **Франції** законодавство у сфері інтелектуальної власності є кодифікованим. Відповідно до Кодексу інтелектуальної власності, будь-який унікальний твір, отриманий у будь-якій формі, може бути захищений законом про авторське право. До творів, які можна захистити за допомогою закону, відносяться (1) літературні та художні твори, (2) дослідні зразки, (3) винаходи,

²⁷ Основний закон ФРН 1949 року

²⁸ Закон про судоустрій ФРН 1972 р.

які можуть бути запатентовані, (4) аудіовізуальні матеріали, (5) комп'ютерні програми, (6) комп'ютерні програми або бази даних, (7) картини і скульптури, (8) фотографії.

У Франції розгляд справ щодо порушення прав інтелектуальної власності, як правило, відбувається у суді вищої інстанції - Tribunal de Grande Instance. Разом з тим, не виключається розгляд таких справ у спеціалізованих палатах дев'яти окружних судів, серед яких лише Суд Парижа має право розглядати патентні питання. Справи про неправомірне привласнення ноу-хау можуть також розглядатися в господарських судах. Адміністративні рішення Національного відомства з питань патентів і торговельних марок про реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності можуть бути оскаржені в Апеляційному суді.

Кодекс про інтелектуальну власність визначає предметну та територіальну підсудність справ про порушення прав інтелектуальної власності. Справи за предметною підсудністю розглядаються у Суді великої інстанції (Tribunal de Grande Instance). Разом з тим, існують винятки: у разі порушення прав інтелектуальної власності справа розглядається в Tribunal Correctionnelle (спеціальному відділенні Tribunal de Grande Instance). Територіальна підсудність справ про порушення прав інтелектуальної власності передбачає можливість їх розгляду як за місцем заподіяння шкоди, так і за місцем знаходження відповідача.²⁹

У **Сполученому Королівстві** діє Суд з питань інтелектуальної власності, який розглядає справи, пов'язані зі спорами щодо інтелектуальної власності, зокрема: патенти, авторське право, зареєстровані торговельні марки, зареєстровані промислові зразки та інші права інтелектуальної власності. Якщо сума збитків не перевищує 500 000 фунтів стерлінгів, то справа може бути розглянута в Патентному суді або Канцлерському відділенні. У той же час, спір, пов'язаний зі збитками понад 500 000 фунтів стерлінгів, може бути розглянутий в цих інстанціях, якщо сторони не досягнуть взаємної згоди, в Суді з питань

²⁹ Кодекс інтелектуальної власності Франції, 1992 р.

інтелектуальної власності. Суд з питань інтелектуальної власності є спеціалізованим судом, який входить до складу Суду з питань бізнесу та власності Високого суду правосуддя, що знаходиться в Лондоні (Intellectual Property Enterprise Court).

У Швейцарії з 1 січня 2012 року діє Федеральний патентний суд. Він розташований у місті Санкт-Галлен. Спори з цивільних правовідносин у сфері патентного права раніше були віднесені до юрисдикції кантональних судів. Федеральний патентний суд має виключну юрисдикцію у цивільних справах, пов'язаних з дійсністю патенту та порушенням патентних прав. При цьому до Федерального патентного суду можуть бути подані й інші позови, пов'язані з патентами (наприклад, спори щодо договорів про патентне ліцензування або патентних прав). Рішення Федерального патентного суду може бути оскаржене в органі вищої інстанції - Федеральному патентному суді Швейцарської Конфедерації.

Правовий статус Федерального патентного суду врегульовано нормами Федерального закону "Про Федеральний патентний суд" від 20 травня 2009 року. Федеральний патентний суд є патентним судом першої інстанції Швейцарської Конфедерації. Його суддівський склад складається з суддів, які мають як юридичну, так і технічну підготовку. Судді зобов'язані володіти конкретними перевіреними знаннями з патентного права.

Федеральний патентний суд складається з двох постійних суддів і достатньої кількості непостійних суддів. Більшість непостійних суддів повинні пройти технічну підготовку. Федеральний патентний суд розташований у приміщенні Федерального адміністративного суду, де працюють постійні судді, працівники суду та адміністративний персонал.³⁰ Відбір суддів здійснюється Федеральними зборами.

³⁰ Федеральний закон Швейцарії "Про Федеральний патентний суд", 2009 р.

Досить важливою є вимога несумісності суддів, яка передбачає наступне: (1) судді не можуть бути членами Федеральних зборів, Федеральної ради або Федерального суду; (2) судді не можуть займатися будь-якою діяльністю, що погіршує їх здатність виконувати обов'язки, передбачені їх посадою, їх незалежність або завдає шкоди репутації суду; (3) вони не можуть офіційно виступати від імені іноземної держави (4) постійні судді не можуть виступати професійними представниками третіх осіб у суді; (5) постійні судді не можуть входити до складу ради виконавчих директорів, наглядової ради, консультативної ради або бути аудиторами господарських товариств.³¹

Голова Федерального патентного суду обирається Федеральними зборами з числа постійних суддів, і після обрання він представляє суд у відносинах з третіми особами. Адміністративний комітет відповідає за управління судом; до його складу входять (1) Голова Федерального патентного суду; (2) Віцепрезидент; (3) другий постійний суддя або, якщо він виконує функції Віцепрезидента, суддя, який не є постійним. Як правило, суд приймає рішення колегіально.

Підвідомчість справ Федеральному патентному суду визначається ст. 26 Федерального закону "Про Федеральний патентний суд". Федеральний патентний суд має виключну юрисдикцію щодо (а) спорів про порушення умов видачі ліцензії на патентну процедуру; (б) вжиття попередніх заходів до початку судового розгляду, визначених у пункті (а); (в) виконання рішень, прийнятих відповідно до виключної юрисдикції суду. Крім зазначених особливостей, юрисдикція Федерального патентного суду поширюється і на інші цивільні справи, які пов'язані з патентами, зокрема, про право на патент або його незаконне привласнення.

Важливо зазначити, що юрисдикція Федерального патентного суду не виключає юрисдикції кантональних судів. Таким чином, якщо питання стосується недійсності або порушення патенту, воно має вирішуватися

³¹ Федеральний закон Швейцарії "Про Федеральний патентний суд", 2009 р.

кантональним судом за попереднім запитом або для захисту суддя надасть сторонам розумний строк для подання позову про недійсність або порушення до Федерального патентного суду. Кантональний суд зупиняє провадження до винесення остаточного або абсолютного рішення у справі. Якщо протягом встановленого строку позов до Федерального патентного суду не подано, кантональний суд поновлює розгляд справи. Але за наявності зустрічного позову відповідача про недійсність або порушення патенту кантональний суд передає обидва позови до Федерального патентного суду.

Розглядаючи особливості судових систем Німеччини, Франції, Великої Британії та Швейцарії у сфері захисту інтелектуальної власності, слід звернути увагу на наступну ідею. Правові спори, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, розглядаються в спеціалізованих судах, які спеціалізуються на питаннях інтелектуальної власності, що є надійним інструментом у процесі забезпечення належного та справедливого захисту прав осіб у цій сфері. Особлива увага приділяється формуванню суддівського корпусу, який складається з висококваліфікованих професійних суддів. У свою чергу, закріплення окремих видів діяльності, які є несумісними з посадою судді, виступає засобом забезпечення незалежності та неупередженості правоохоронних органів.

3.3. Міжнародні органи захисту прав інтелектуальної власності

Серед органів глобального масштабу, діяльність яких спрямована на захист прав інтелектуальної власності, можна назвати Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ). ВОІВ є міжнародною міжурядовою організацією, створеною на основі Конвенції, прийнятої у 1967 році країнами-членами Паризького міжнародного союзу з охорони промислової власності, Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів та інших спеціальних союзів.

Відомством Державного секретаря є Міжнародна організація ВОІВ, що дислокується в Женеві з 1974 р., коли ВОІВ отримала статус спеціалізованої організації ООН (Офіційний сайт ВОІВ).

Окремої уваги заслуговує створення 19 лютого 2013 року Єдиного патентного суду (ЄПС). ЄПС має виключну юрисдикцію розглядати всі справи про порушення та визнання недійсними (анулювання) патентів ЄС та єдиних патентів ЄС, а також про порушення та дійсність сертифікатів додаткового захисту - сертифікатів, виданих відповідно до Регламенту ЄС № 2009/2009 про медичні продукти або Регламенту ЄС № 1610/96 про фітофармацевтичні продукти.³²

Правовою основою діяльності ЄПС є Угода про Єдиний патентний суд. ЄПС був створений з метою: (1) усунення паралельних судових процесів у різних державах-членах ЄС; (2) гармонізації матеріального патентного права, пов'язаного з обсягом та обмеженнями набутих патентних прав, а також засобами захисту у разі їх порушення; (3) підвищення правової визначеності щодо використання патентів за допомогою узгодженої судової практики у сфері порушення та чинності патентів; (4) забезпечення більш простих, швидких та ефективних судових процедур, а також скорочення або зменшення витрат на розв'язання патентних спорів.

Різноманітність правових систем і режимів у всьому світі означає, що не існує єдиного методу створення ефективної судової системи з інтелектуальної власності, яка б сприяла інноваціям і соціальному добробуту. Також немає чітких доказів того, що спеціалізовані суди з інтелектуальної власності є більш ефективними, ніж неспеціалізовані суди, у сприянні інноваціям за будь-яких обставин. Але очевидно, що достатній рівень досвіду та знань серед судів і суддів може значно покращити якість правосуддя у спорах щодо ІВ. Це особливо важливо, тому що багато спорів щодо інтелектуальної власності починаються із заяви про накладення попередньої судової заборони (подається власниками

³² Угода про Єдиний патентний суд (2013 р.)

інтелектуальної власності), щодо якої суд, як очікується, суд швидко винесе рішення. Досвід суду у розгляді спорів щодо інтелектуальної власності також може сприяти більш ефективному управлінню справами, оскільки судді краще скеровують і направляють сторін спору.

Підсумуючи міжнародний досвід функціонування судів з сфері інтелектуальної власності, можна зробити висновок, що усі провідні правові системи, в тому числі міжнародні, мають окремі спеціалізовані суди для розгляду справ у сфері інтелектуальної власності. Існування таких судів сконцентровує усі справи в один орган, який поступово збільшує свою кваліфікацію та в цілому забезпечує кращий рівень правового захисту прав інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

Створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності в Україні є важливим елементом поточної судової реформи, яка спрямована на вдосконалення функціонування судової системи та покращення системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності в рамках виконання міжнародних зобов'язань держави.

Створення та ефективне функціонування суду з питань інтелектуальної власності є політично обумовленим рішенням, спрямованим на стимулювання інноваційної діяльності, сприяння залученню інвестицій та гарантування захисту інтересів правовласників об'єктів інтелектуальної власності.

Незважаючи на певні позитивні зміни у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що відбулися протягом останнього десятиліття, Україна все ще залишається у Звіті США USTR 301 у розділі "Пріоритетний список для спостереження". Тому вважається, що створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності в Україні покращить захист прав інтелектуальної власності шляхом створення високоякісної судової практики, що стане сигналом для фізичних та юридичних осіб, що їхні інвестиції в інтелектуальну власність будуть ефективно захищені.

З аналізу етапів створення суду, зроблених у першому та другому розділах, випливає, що більша частину процесу створення суду уже завершена – запроваджено зміни до ГПК України, ЗУ «Про судоустрій та статус суддів», майже завершено процедуру добору суддів, розроблено спеціалізований законопроект, створено юридичну особу. Єдине, що зупиняє початок роботи суду це розпущена ВККС, яка так і не була набрана та затверджена.

Позитивним фактором є те, що конкурс на зайняття посад в ВККС був відновлений 15 липня 2022 року та 6 жовтня 2022 року відбулось засідання Кокурсної комісії з добору кандидатів на посади членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. На вказаному засіданні були затверджені кандидати, які беруть участь у конкурсі на зайняття посади члена ВККС. Тож можна впевнено

заявити, що процес створення суду з питань ІВ знятий з паузи, а судова реформа може бути завершена уже в наступному році.

Для успішного функціонування Суду з питань інтелектуальної власності його юрисдикція повинна бути чітко визначена. Однак, як зазначалося в попередніх розділах, існують певні прогалини в обсязі його юрисдикції, які можуть призвести до дублювання з іншими судами та органами державної влади.

Зокрема, аналіз митних та податкових спорів з елементом інтелектуальної власності показав, що було б доцільніше, щоб такі справи розглядав Суд з питань інтелектуальної власності, а не адміністративні суди, як це відбувається зараз. Це пов'язано з тим, що для таких справ застосування права інтелектуальної власності є ключовим для вирішення спору, тоді як процедури на митному кордоні або податкове законодавство є другорядними.

Питання юрисдикції може бути вирішене шляхом сталої та однозначної практики щодо підсудності у обох судах – майбутньому суду з питань ІВ та адміністративному суді. Якщо ж такої практики не буде, потрібно буде вносити зміни до процесуальних кодексів та спеціалізованих законів, які визначають підсудність.

Спеціалізовані суди з інтелектуальної власності краще оснащені, щоб йти в ногу з динамічним розвитком права інтелектуальної власності та адаптуватися до нього. Вони дозволяють своєчасно та економічно ефективно розглядати справи та можуть покращити узгодженість судової практики. Вони також можуть допомогти усунути або зменшити будь-який ризик пошуку форуму – за допомогою якого власники інтелектуальної власності, маючи на увазі вибір суду, обирають той, який буде на користь їхніх інтересів – шляхом централізації спорів щодо інтелектуальної власності в спеціалізованих судах інтелектуальної власності та можуть сприяти подальшому розвитку спеціальних процесуальних норм, адаптованих до спорів щодо ІВ.

Також корисною рекомендацією для формування українського суду є виставлення вимог щодо необхідної кваліфікації суддів (оскільки в конкурсі

приймали участь судді, які могли взагалі не мати справи з правом інтелектуальної власності). Досвід саме у відповідній сфері є релевантною та важливою вимогою для суддів спеціалізованого суду, тож в майбутньому потрібно запровадити її як умову для участі в конкурсі. Це матиме наслідком компетентніший та швидший розгляд справ у суді.

Такий результат можна побачити на прикладі функціонування судів з питань інтелектуальної власності в інших розвинених юрисдикціях, таких як Великобританія, Франція, Німеччина, Нідерланди та США, які послідовно підвищують спеціалізацію своїх судових органів у сфері інтелектуальної власності. Це, в свою чергу, позитивно впливає на якість судової практики у сфері ІВ в цих юрисдикціях.

Можна підвести підсумок, що з'ясування цих прогалів у функціонуванні нового Суду з питань інтелектуальної власності в Україні сприятиме ефективному функціонуванню цього Суду, а також системи захисту прав інтелектуальної власності в цілому. Дієвий механізм захисту прав і законних інтересів правовласників, яким має стати спеціальний суд з ІВ, покликаний розвіяти будь-які сумніви потенційних інвесторів щодо прибутковості, безпеки та надійності інвестицій в Україні та забезпечити виконання міжнародних зобов'язань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950). Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?Module=treaty-detail&treatynum=005>
2. Угода про Єдиний Патентний Суд (2013). Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?Uri=CELEX%3A42013A0620%2801%29>
3. Директива 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про захист прав інтелектуальної власності (2004). Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?Uri=CELEX%3A32004L0048>
4. Угода СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, Марракеська угода про заснування Світової організації торгівлі, Додаток 1С, 15 квітня 1994 року.
5. Конституція України (1996). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Господарський процесуальний кодекс України (1991). Зі змінами та доповненнями зі змінами та доповненнями до до Закону від лютого 13, 2020. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
7. Закон України "Про судоустрій і статус суддів" (2016). Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законом від 18 лютого 2021 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
8. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування" (2019). РЕЖИМ ДОСТУПУ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/193-IX>
9. Рішення Кваліфікаційної Комісії суддів України № 98/зп-17 (2017). Режим доступу: https://vkksu.gov.ua/userfiles/vkksu_rishennya_konkurs_vsiv.pdf
10. Указ Президента України № 285/2001 "Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні" (2001). РЕЖИМ ДОСТУПУ: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/285/2001>
11. Указ Президента України № 299/2017 Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності (2017). РЕЖИМ ДОСТУПУ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017>

12. Пояснювальна записка Примітка до до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України Про судоустрій і судочинство та статус суддів суддів (2016). РЕЖИМ ДОСТУПУ: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH3NI00A.html
13. Основний закон Федеративної Республіки Німеччина (1949 р.). Режим доступу: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>
14. Федеральний закон "Про Федеральний патентний суд" (2009). Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законом від 01 серпня 2018 року. Режим доступу: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20071763/201808010000/173.41.pdf>
15. Федеральний патентний суд Швейцарської Конфедерації. Режим доступу: <https://www.bundespatentgericht.ch/>
16. Закон ФРН "Про судоустрій" (1972). Із змінами і доповненнями, внесеними Законом від 08 червня 2017 року. Режим доступу: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_drig/
17. Код de la propriété інтелектуальної власності (1992). З поправками з поправками до Закону від березня 09, 2020. Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichcode.do?Cidtexte=LEGITEXT000006069414>
18. Democracy Reporting International "Новий Вищий суд з питань інтелектуальної власності в Україні: наслідки для системи правосуддя" (2018) <https://democracy-reporting.org/en/office/ukraine/news/ukrainesnew-high-intellectual-property-court-implications-for-the-justice-system>
19. USTR, "Україна визначена як пріоритетна іноземна країна за спеціальною постановою 301" (2001 р.) https://ustr.gov/archive/Document_Library/Press_Releases/2001/March/Ukraine_Designated_as_Priority_Foreign_Country_Under_Special_301.html
20. Андрощук, Г.О. (2019). Єдиний патентний суд ЄС: ризики залишаються. Юридична газета онлайн. Режим доступу: <https://yurgazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/ediniy-patentniy-sud-es-riziki-zalishayutsya.html>
21. ВОІВ, "Виховання поваги до інтелектуальної власності" <https://www.Wipo.int/enforcement/en/>, дата перегляду: 6 листопада 2021 року
22. Господарський суд з питань інтелектуальної власності. Режим доступу: <https://www.gov.uk/courts-tribunals/intellectual-property-enterprise-court>

23. Дроб'язко, С. В. И Благута, Р. В. И Гурковський, В. В. И Марченко, Ю. В. И Шевченко, Л. В. (2019). Особливості правового регулювання обігу криптовалют в Україні. Журнал правових, етичних і регуляторних питань. Vol: 22 Issue: 6. Режим доступу: <https://www.abacademies.org/articles/peculiarities-of-the-legal-control-of-cryptocurrency-circulation-in-ukraine-8813.html>
24. Ірина Арістова, Крістіна Резворович, Ельвіра Сидорова, Лілія Нестерчук, Ірина Кислицина (2021). "Створення суду з питань інтелектуальної власності в Україні: Захист прав інтелектуальної власності в системі економічної безпеки країни". Журнал з питань безпеки та стійкості і 2020 том 9 травень. Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/343359142_creation_of_an_intellectual_property_court_in_ukraine_protection_of_intellectual_property_rights_in_a_system_of_economic_security_of_a_country
25. Європейська Комісія "Максимальне використання інноваційного потенціалу ЄС. План дій у сфері інтелектуальної власності для підтримки відновлення та стійкості ЄС" (Повідомлення) COM(2020) 760 final
26. Консультативна рада з питань інтелектуальної власності, "Чи слід розширити юрисдикцію Федеральної служби суддів, включивши до неї питання патентів, торговельних марок та промислових зразків?" (2003 р.) https://www.ipaustralia.gov.au/sites/default/files/final_report_extending_jurisdiction_of_federal_magistrates.pdf?Acsf_files_redirect
27. Микола Потоцький та Марія Захаренко, 'Спеціалізований суд із розгляду справ у сфері інтелектуальної власності в Україні: помилка чи необхідність?' (2014) 3 Юридичний Вісник 201
28. Міжнародна асоціація юристів, "Міжнародне дослідження спеціалізованих судів та трибуналів з питань інтелектуальної власності" (2007 р.)
29. Міжнародна асоціація юристів, "Міжнародне дослідження спеціалізованих судів та трибуналів з питань інтелектуальної власності" (2007) 3
30. Міжнародна торгова палата, "Вирішення спорів щодо інтелектуальної власності" (Звіт) ICC 2016
31. Міжнародний альянс інтелектуальної власності (ІПА) Спеціальний 301 звіт про захист та дотримання авторських прав (2019). Режим доступу: <https://iipa.org/files/uploads/2019/02/2019SPEC301UKRAINE.pdf>

32. Міжнародний інститут інтелектуальної власності та Відомство США з питань патентів і торговельних марок, "Дослідження спеціалізованих судів з питань інтелектуальної власності" ПІПІ та USPTO 2012
33. Національна Стратегія Розвитку Сфери Інтелектуальної Власності в Україні на Період до 2020 Року, 2014 (неофіційний текст) <https://uba.ua/documents/ipstrategy28082014.pdf>
34. Ніна Кучерук, 'Вищий IP-суд: хто, де, коли?' (18 жовтня 2017) Юридична Газета <http://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vishchiy-ipsud-hto-de-koli.html>
35. Офіційний веб-сайт "Судова влада України". Режим доступу: <https://court.gov.ua/press/news/889183/>
36. Офіційний веб-сайт Верховного Суду України. РЕЖИМ ДОСТУПУ: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/890181/>
37. Офіційний сайт Bundespatentgericht. РЕЖИМ ДОСТУПУ: https://www.bundespatentgericht.de/DE/Home/home_node.html
38. Офіційний сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ). РЕЖИМ ДОСТУПУ: <https://www.wipo.int/about-wipo/en/>
39. Резнік, О., и Шевченко, Г. (2015). Забезпечення економічної безпеки держави у сфері оподаткування: Агентський та суб'єктний правові підходи. Актуальні проблеми економіки, 6(168), 162-172.
40. Резнік, О., Музичук, О., Андрійченко, Н., Якущенко, Ю. И Корж, С. (2020). Боротьба з допінгом: Досвід України та європейських держав. Amazonia Investiga, 9(27), 34-41. <https://doi.org/10.34069/AI/2020.27.03.4>
41. Роман Куйбіда та Роман Смалюк, 'Звідки взявся і куди зник IP-суд? (2019) Реанімаційний Пакет Реформ <https://rpr.org.ua/news/zvidky-vziavsia-i-kudy-znyk-ip-sud/>
42. Світлана Пархомчук, 'Шляхи Впровадження в Судову Систему України Органів Патентної Юрисдикції' (2012) Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні
43. Світовий банк, "Права інтелектуальної власності та економічний розвиток" (WDP 412, Дискусійний документ) 2000.
44. Судова Влада України, 'Зареєстровано Вищий суд з питань інтелектуальної власності (2020) <https://court.gov.ua/press/news/889183/>
45. Умови проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності (2017). Режим доступу:

<https://old.vkksu.gov.ua/ua/konkurs-vakantnyh-posad/dokumenti1/umowi-prowiediennia-konkursu-na-zajniattia-wakantnich-posad-suddiw-kasacijnich-sudiw-u-skladi-wierchownogo-sudu/>

46. Чизо, Є. Та Ігнат'єва, С. Та Лаврінєнко, О. (2020). Детєрмінанти фінансового розвитку країн ЄС у період 1995-2017 років. Інвестиції в регіональний розвиток, 2(2), 505-522.
[https://doi.org/10.9770/IRD.2020.2.2\(1\)](https://doi.org/10.9770/IRD.2020.2.2(1))
47. Тєтяна Пашковська, 'Вищий «інтелектуальний» суд: на фінішній прямій' (2017) Юридична Газета <http://jur-gazeta.com/publications/actual/vishchiy-intelektualniysud-na-finishniy-priamiy.html>